

активного мовного суб'єкта, здатного використовувати мову творчо й функціонально в різноманітних життєвих ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і допов. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
2. Гавриш Н. Інновації в організації мовленнєвої роботи з дошкільниками. *Інноваційні технології в дошкільній освіті*. 2021. № 2. С. 66-70.
3. Козар К. А., Маркусь Ю.М., Чекан О.І. Теоретичні засади формування комунікативної активності у дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій. *Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених* / гол. ред. В.В. Гоблик. Мукачєво, 2021. Випуск 1(7). С. 47-51
4. Лаврєнтєва Г. Розвивальне предметно-ігрове середовище : європейський досвід та новітні підходи. *Палітра педагога*. 2018. № 4. С. 11-13.
5. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти : Навчально-методичний посібник / Укладач А. М. Богуш. Одеса : Ярослав, 2004. 74 с.

*Лукашук Інна,
студентка 4 курсу спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Лілія Мельничук,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ГЕОМЕТРИЧНИМИ ФІГУРАМИ ТА ФОРМАМИ ПРЕДМЕТІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальною проблемою оновлення системи математичного розвитку дітей дошкільного віку є конструювання нетрадиційного змісту, форм і методів навчання й виховання, що забезпечують розвиток у кожної дитини пізнавальних здібностей і особистісних

якостей. Характер і ефективність такого математичного розвитку в дошкільному віці стає фактором успішності подальшого навчання математики в школі.

Ознайомлення дітей дошкільного віку з геометричними фігурами та формами предметів є важливим компонентом логіко-математичного розвитку, що набуває особливої актуальності в умовах модернізації дошкільної освіти. У сучасному освітньому середовищі дедалі більше уваги приділяється формуванню у дітей просторових уявлень, здатності до аналізу, порівняння, класифікації та узагальнення, що безпосередньо пов'язано з опануванням геометричних понять. Знайомство з формами предметів і геометричними фігурами сприяє розвитку візуального сприймання, дрібної моторики, мовлення, а також логічного мислення, оскільки діти навчаються розпізнавати ознаки об'єктів, встановлювати між ними зв'язки та описувати їх за допомогою математичних термінів.

У дошкільному віці мислення дитини має переважно наочно-дійовий і наочно-образний характер, тому ознайомлення з геометричними формами має відбуватися через практичну діяльність, гру, конструювання, моделювання та спостереження. Саме ці форми роботи дозволяють дітям не лише запам'ятовувати назви фігур, а й усвідомлювати їхні властивості, порівнювати за розміром, кольором, кількістю сторін, кутів, симетрією тощо. Такий підхід забезпечує глибше розуміння математичних понять і формує основи для подальшого навчання в школі [2, с. 20].

Окрім того, ознайомлення з геометричними фігурами має міждисциплінарне значення, оскільки воно інтегрується в мовленнєвий розвиток, художню діяльність, фізичну активність і навіть соціальну адаптацію. Наприклад, під час опису форми предметів дитина вчиться будувати зв'язні висловлювання, використовувати точні слова, аргументувати свої думки. У процесі конструювання з геометричних елементів розвивається уява, здатність до планування та реалізації задуму, що є основою творчого мислення. Водночас, орієнтація у просторі – вміння визначати положення предметів, напрямки руху, розташування – сприяє формуванню навичок самоорганізації та взаємодії з навколишнім середовищем.

Формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку має ґрунтуватися на предметно-чуттєвій діяльності, яка забезпечує більш ефективне засвоєння знань, розвиток умінь і свідоме оволодіння навичками, що створюють базу для орієнтування в основних математичних поняттях. Початкове ознайомлення з геометричними фігурами повинно не лише давати практичні результати, а й мати значний розвивальний потенціал. Найбільш ефективним є поєднання різноманітних методів і прийомів навчання, що дозволяє дітям засвоювати перші уявлення про геометричні форми в ігровій діяльності.

У першій молодшій групі закладу дошкільної освіти ознайомлення з геометричними фігурами відбувається природно, в контексті щоденного життя: під час занять із будівельним матеріалом, у дидактичних іграх протягом дня, а також у процесі індивідуальних ігор з дітьми. На четвертому році життя продовжується робота, розпочата раніше, з метою закріплення знань про такі фігури, як куля і куб. Діти не лише запам'ятовують назви, а й усвідомлюють характерні ознаки: куля має округлу форму, може котитися, не має кутів; куб має кути та грані, його можна ставити один на один, будувати з нього різні конструкції. Для кращого засвоєння форми вихователь пропонує дітям обводити контури фігур, а потім виконувати аналогічні рухи в повітрі, супроводжуючи дії словесними поясненнями, що активізує зорове та дотикове сприймання.

З метою розвитку навичок обстеження форми предметів і накопичення відповідних уявлень широко застосовуються спеціальні ігри-завдання та дидактичні ігри, такі як «Знайди таку саму фігуру», «Знайди свій будиночок», «Доміно фігур», «Підбери колеса до машини». Ці ігри сприяють формуванню у дітей здатності до порівняння, класифікації, узагальнення та розвитку просторового мислення.

На п'ятому році життя діти знайомляться з новими геометричними формами – прямокутником і циліндром. Їх навчають порівнювати ці фігури з уже відомими: прямокутник – із квадратом, циліндр – із кубом і кулею. Ознайомлення відбувається поступово, як і в попередній групі. Дошкільнята вчаться групувати

фігури за формою та іншими ознаками, розташовувати їх за розміром – від меншого до більшого і навпаки. Особливу увагу приділяють заняттям, де діти порівнюють форму предметів із геометричними зразками, знаходять подібність між об'єктами навколишнього світу та геометричними фігурами (наприклад, колесо – круг) [3, с. 50].

Для закріплення знань використовуються ігрові вправи, такі як «Знайди предмет такої самої форми», «Знайди собі пару» тощо. Вихователь спеціально добирає і розміщує в груповій кімнаті іграшки та предмети, які нагадують певні геометричні форми (тарілка, склянка, кермо, підставка для квітів, галстук). У навколишньому середовищі багато об'єктів, схожих на квадрат або прямокутник, що дає змогу дітям легко їх ідентифікувати.

Згодом діти переходять від безпосереднього порівняння до словесного опису форми предметів. Вони вчаться визначати, що крило літака чи дах будинку мають трикутну форму, а стовбур дерева, труба або банка – форму циліндра. Такі методи значно збагачують дитяче сприймання світу, сприяють розвитку мислення, мовлення, уваги.

Робота над формуванням уявлень про форму здійснюється як у спеціально відведеній частині заняття, так і паралельно з навчанням лічби та закріпленням понять про величину. Вона тісно пов'язана з образотворчою діяльністю та закріплюється у повсякденному житті.

Головне завдання вихователя старшої групи – поглибити знання дітей шостого року життя про основні ознаки та властивості геометричних фігур. Дітей також знайомлять із новими формами – овалом і чотирикутником.

Методика формування понять про геометричні фігури в дітей старшого дошкільного віку зберігає загальні принципи, застосовані в попередніх вікових групах, однак на цьому етапі вона набуває більшої складності та інтелектуальної насиченості. Особливе значення надається завданням, що сприяють розвитку розумових операцій — аналізу, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікації. Освітній процес організовується таким чином, щоб діти мали змогу активно зіставляти та протиставляти моделі

геометричних фігур, виявляючи спільні та відмінні ознаки, що формує основи логічного мислення [4, с. 43].

Поряд із практичним порівнянням широко застосовується прийом вимірювання за допомогою умовної міри — паперової стрічки, палички, мотузки. Такі дії не лише розвивають у дітей уявлення про довжину, ширину, висоту, а й сприяють формуванню навичок точного спостереження, просторового орієнтування та моторної координації. Важливо, що ці завдання виконуються в ігровій формі, що забезпечує емоційне залучення дітей і підвищує мотивацію до навчання.

У кінці навчального року дітей поступово підводять до елементарних узагальнень на основі виявлення спільних ознак геометричних фігур. Наприклад, після групування фігур із чотирма кутами – квадрата, ромба, прямокутника – вихователь пропонує дітям самостійно визначити загальну назву для цієї групи. У процесі міркувань діти приходять до висновку, що всі ці фігури можна об'єднати під поняттям «чотирикутник». Такий підхід сприяє формуванню поняттєвого мислення, розвитку мовленнєвої активності та здатності до логічного узагальнення.

Після закріплення знань про базові геометричні форми дітей ознайомлюють із поняттям «многокутник», яке є узагальненням таких фігур, як трикутник, квадрат, прямокутник. Робота здійснюється поетапно: діти знайомляться з трикутником, чотирикутником, п'ятикутником, шестикутником. На одному з перших занять за цією темою їм пропонують порівняти вже відомі фігури – квадрат і прямокутник – із новою формою – п'ятикутником. У процесі порівняння діти виявляють спільні ознаки, встановлюють відмінності, що сприяє розвитку логічного мислення, здатності до аналізу та класифікації.

Для закріплення та уточнення знань використовуються завдання на відтворення геометричних фігур, які активізують уяву, дрібну моторику, просторове мислення та навички конструювання. Систематизація знань про геометричні форми можлива лише за умови, що фігура буде представлена дитині як цілісна структура, що складається з множини точок, сторін, кутів і вершин. Такий підхід дозволяє перейти від поверхневого сприймання форми до її

глибшого осмислення, що є необхідною умовою для формування математичної компетентності [6, с. 53].

Отже, упродовж дошкільного віку в дітей поступово формуються уявлення про форму предметів і геометричні фігури, однак ці уявлення часто залишаються фрагментарними, недостатньо узагальненими. Діти зазнають труднощів у встановленні зв'язків і відношень між окремими формами, що свідчить про потребу в системному підході до навчання. Водночас наявність початкових уявлень свідчить про потенціал для їх подальшого розвитку. За умови цілеспрямованого педагогічного впливу, що базується на використанні моделей, ігрових ситуацій, практичних дій та мовленнєвого супроводу, можливо сформувані у дітей більш глибокі, структуровані та систематизовані знання про геометричні фігури, які стануть основою для успішного засвоєння математичних понять у шкільному віці.

Список використаних джерел

1. Баглаєва Н. Обчислювальна діяльність дошкільнят. *Палітра педагога*. 2000. № 3. С. 10-13.
2. Брежнєва О. Г., Щербакова К. Й. Методика формування елементів математики у дітей дошкільного віку: програма навчальної дисципліни (за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу). Маріуполь: МДГУ, 2007. 98 с.
3. Брежнєва О. Г. Теорія і практика математичного розвитку дітей 3-6 років у системі дошкільної освіти : дис. ... на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка. Київ : Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2019. 660 с.
4. Гайдаржийська Л. П. Формування елементів математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку : Монографія. Бердянськ, 2010. 320 с.
5. Грама Н. Г., Грама Г. П., Татарінова С. О. Математичний розвиток особистості дитини дошкільного віку в сучасному баченні навчальних програм. *Науковий Вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*, 2011. С. 20 -26.

6. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень : навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітар», 2019. 96 с.

*Маровтій Іванна,
студентка 4 курсу спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Лілія Мельничук,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах тривалої збройної агресії проти України медіапростір набув особливої значущості як чинник соціалізації, інформування та психологічного впливу на різні вікові групи населення, зокрема на дітей старшого дошкільного віку. Посилена присутність цифрових технологій у повсякденному житті, зростання ролі електронних засобів комунікації та інформаційних платформ вимагають комплексного наукового осмислення ризиків, що постають перед дітьми у період воєнного стану. У ситуації підвищеної інформаційної турбулентності, поширення негативного контенту, дезінформації, сцен насильства й тривожних повідомлень особливої актуальності набуває формування медіабезпеки як складної системи психолого-педагогічних, соціальних та правових заходів, спрямованих на захист та підтримку емоційного добробуту дитини.

У контексті дослідження формування медіаграмотності дітей центральним постає питання розвитку їхнього мислення, насамперед здатності до критичного осмислення інформації. Обмеженість життєвого досвіду та недостатній рівень сформованості навичок аналізу й критичного сприйняття реальності зумовлюють поки що недостатню увагу закладів дошкільної освіти до системного розвитку медіаграмотності, особливо у порівнянні з